

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

EKO SKLAD

SLOVENSKI OKOLJSKI
JAVNI SKLAD

STATUSI NVO V JAVNEM INTERESU POD UDAROM SPREMEMB PREDPISOV

Ljubljana, 20.11.2020

Mag. Senka Š. Vrbica

Inštitut za politike prostora

NVO s statusom v javnem interesu

Zakon o nevladnih organizacijah (ZNOrg) opredeljuje NVO in določa pogoje za status delovanja v javnem interesu: deluje vsaj 2 leti, dejavnost v javnem interesu je navedena v temeljnem aktu, lahko izkaže pomembnejše dosežke, ima program 2 leti.

Za prostor: 45. člen Zakona o urejanju prostora (ZUreP-2) in Pravilnik o določitvi kriterijev za izkazovanje pomembnejših dosežkov delovanja nevladnih organizacij v javnem interesu na področju urejanja prostora. (trenutno 11 NVO)

Za kulturno dediščino: 107. in 108. člen Zakona o varstvu kulturne dediščine in Pravilnik o določitvi kriterijev za izkazovanje pomembnejših dosežkov delovanja društva za podelitev statusa društva v javnem interesu na področju vzgoje in izobraževanja, raziskovalne dejavnosti, kulture in športa. (trenutno 106 NVO)

Za promet: Pravilnik o določitvi kriterijev za izkazovanje pomembnejših dosežkov delovanja društva za podelitev statusa društva v javnem interesu na področju prometa in energije. (trenutno 27 NVO pod oznako „prometna varnost“)

Pomembnejši dosežki za prostor

Nevladna organizacija izkaže pomembnejše dosežke svojega delovanja na področju urejanja prostora, če izvaja **vsaj tri** od naslednjih dejavnosti (na državni, regionalni ali lokalni ravni), **vsaj 3x letno**, so dosegla **50 ljudi** ali so potekale neprekinjeno **vsaj 6 mesecev**:

- izobraževanje, usposabljanje, izvajanje seminarjev ali delavnic, razvijanje ali izvajanje programov za širjenje znanja in krepitev ozaveščenosti o trajnostnem ravnanju s prostorom;
- dopolnjevanje in razvijanje novih ali premalo poudarjenih vsebin ali rešitev in razvoj primerov dobrih praks;
- promocija ciljev in načel urejanja prostora ter opozarjanje na težave v prostoru;
- spodbujanje dejavnosti in dialoga med udeleženci pri urejanju prostora;
- spodbujanje zgodnjega in učinkovitega sodelovanja javnosti v postopkih priprave prostorskih aktov in predpisov s področja urejanja prostora ter ozaveščanje o pomenu takega sodelovanja;
- aktivno sodelovanje pri oblikovanju politik, predpisov s področja urejanja prostora ali drugih ukrepov na državni, regionalni ali lokalni ravni;
- zbiranje podatkov, opravljanje raziskav in analiz ter razvijanje ali izvajanje programov razvoja na področju urejanja prostora;
- strokovno svetovanje in krepitev zagovorništva civilne družbe;
- priprava in izdajanje strokovne literature, publikacij ali periodičnih izdaj.

Pomembnejši dosežki za promet

NVO deluje na področjih, ki so kot pomembna opredeljena v strateških dokumentih Republike Slovenije (npr. resolucije, programi). Izpolnjevati mora vsaj 4 od naslednjih kriterijev:

- aktivno sodelovanje pri razvoju področja prometa, na katerem nevladna organizacija deluje, s tem da nevladna organizacija širi strokovno znanje z izobraževanjem, usposabljanjem, seminarji ali delavnicami, razvija ali izvaja programe razvoja področja oziroma prispeva k razvoju področja na drug primerljiv način;
- dopolnjevanje in razvijanje novih ali premalo izpostavljenih vsebin, povezanih s področjem prometa, na katerem nevladna organizacija deluje;
- **spodbujanje trajnostnega razvoja na področju prometa**, na katerem nevladna organizacija deluje;
- izvajanje promocijskih aktivnosti na področju prometa;
- vzpodbujanje aktivnosti in dialoga med pristojnimi organi in organizacijami za čim uspešnejše reševanje vprašanj na področju prometa, na katerem nevladna organizacija deluje;
- aktivno sodelovanje pri oblikovanju državnih ukrepov ali ukrepov samoupravne lokalne skupnosti in predlaganje sprejema predpisov in ukrepov na področju prometa, na katerem nevladna organizacija deluje;
- izvajanje dejavnosti na področju prometa, ki so po kakovosti ali namenu primerljive z dejavnostjo javnih zavodov, oziroma dejavnosti, ki dopolnjujejo mrežo javnih zavodov po vsebini dela ali načinu delovanja;
- izvajanje strokovnega svetovanja civilni družbi na področju prometa, na katerem nevladna organizacija deluje;
- izdajanje strokovne literature, publikacij ali drugih strokovnih objav v medijih na področju prometa, na katerem nevladna organizacija deluje.

Pravice NVO status v javnem interesu - vsi

- 0,5 % dohodnine po Zakonu o dohodnini (142. člen),
- brezplačna pravna pomoč po Zakonu o brezplačni pravni pomoči v zvezi z dejavnostjo v javnem interesu (10. člen),
- možnost brezplačne rabe prostorov v javni lasti po Zakonu o stvarnem premoženju države in samoupravnih lokalnih skupnosti (68. člen),
- oprostitev upravnih taks po Zakonu o upravnih taksah (24. člen),
- možna višja kvota dovoljenih ur občasnega dela upokoјencev po Zakonu o trgu dela (27a. člen).

V zadnjih letih so se razpisi usmerili predvsem v NVO s statusom delovanja v javnem interesu, kar pa ni ustrezno financiranje NVO.

Pravice NVO status v javnem interesu

NVO prostor in kulturna dediščina:

V postopku prostorskega načrtovanja ima pravico zoper prostorski izvedbeni akt vložiti tožbo na Upravno sodišče – upravni spor v roku 3 mesecev od uveljavitve (58. člen ZUreP-2), ČE je predhodno sodelovala v postopku priprave tega prostorskega izvedbenega akta, tako, da je podala pripombe ali predloge na razgrnjen akt. Izpodbijati je mogoče le določene dele prostorskega akta.

NVO, ki ima aktiven status delovanja v javnem interesu, se pravni interes šteje za izkazan po samem zakonu (11. člen ZUreP-2).

NVO promet nima nobenih pravic v postopkih.

Dolžnosti NVO v javnem interesu

- Dolžnost sporočanja vseh sprememb (sprememba ustanovitelja, ustanovnega akta, ...).
- Poročati o svojem delovanju v javnem interesu na vsaki dve leti do 31.3. po drugem letu. Poročilo naj vsebuje:
 - izkazovanje aktivnosti, ki izkazujejo aktivnosti, ki so pogoje za pridobitev statusa;
 - finančno poročilo za dejavnost v javnem interesu
 - program dela za dve leti naprej.

Poroča se ministrstvu ki je podelilo status – za prostor Ministrstvo za okolje in prostor, za promet Ministrstvo za infrastrukturo.

ZUreP-3 – novi pogoji za status prostor

Predlog ZUreP-3 ne določa novih pogojev glede članstva, zaposlenih,...kot je to določil za NVO s statusom narava in okolje (predvsem za integralni postopek GD, kar je predmet ustavne presoje), pač pa v 45. členu dodaja naslednje določilo:

*Nevladne organizacije, ki so pridobile status delovanja v javnem interesu na področju urejanja prostora, **aktivno delujejo v javnem interesu** na področju urejanja prostora s podajo predlogov in pripomb v postopkih priprave prostorskih aktov po javni objavi sklepa o pripravi teh aktov preko prostorskega informacijskega sistema. (58. člen ZUreP-3).*

Vprašanje je, kako je to povezano z določilom 11. člena ZUreP-2:

Za nevladne organizacije, ki imajo **aktiven status** delovanja v javnem interesu na področju prostora, varstva okolja, ohranjanja narave ali varstva kulturne dediščine, se pravni interes na tem področju šteje za izkazan po samem zakonu.

Vprašanja za razpravo?

- Zakaj imamo statuse /zakaj si želimo imeti status delovanja v javnem interesu?
- Kako vidimo pomen delovanja NVO v javnem interesu? Odgovornost do širše skupnosti?
- Kriteriji za pomembnejše dosežke:
 - Kako ocenjujemo obstoječe kriterije?
 - Kaj menimo o tem „da je delovanje aktivno“, če NVO sodeluje v postopkih prostorskih načrtov?